DE LA COSMETOLOGIE LA COSMIATRIE: AUREL VOINA MANIPULAREA ISTORIEI PERSONALE

Sonia D. Andraş[**]

Abstract: *This paper explores the methodological and discursive transition in Aurel Voina's theoretical conceptualisation of cosmetic science. The primary focus is the rewriting of personal and professional identity, assessing how Aurel Voina negotiated his conceptual and practical expertise from his role as eugenics ideologue and policy maker in the interwar era, to a much more marginal position as medical professional in Communist Romania. The aim is to identify common elements and identify how deep did the historical manipulation protrude. This paper thus offers a closer view of political changes determining calibrations in physical and conceptual self-representation, considering concepts of fluid identity and manipulation of memory.*

Keywords*: cosmetology, cosmiatry, Aurel Voina, eugenics, interwar, Communism, Romania*

În introducerea volumului său *Îngrijirea tenului*, Aurel Voina declara că trăia într-o eră caracterizată prin ‚avântul culturii fizice", iar „reabilitarea" mai ales spirituală a corpului omenesc poate fi asemănată cu cea din perioada Renașterii. Considerând popularitatea educației fizice și „progresele uimitoare ale medicinei", autorul și-a exprimat speranța că „omul de mâine va fi mai desăvârșit fizicește decât semenul său de azi". Iar știința care ar aduce „contribuții prețioase la perfecționarea generațiilor viitoare" era tocmai eugenia, sub auspiciile căreia viitoarele generații „se vor naște în condiții fizice și sufletești din ce în ce mai bune"[1]. După cum detalia și în 1947 în introducerea primului volum din *Colecția Sănătății* editată de Voina la Editura Gorjan, igiena, înțeleasă ca prevenție, este un element esențial din viața fiecărui om. Medicii și specialiștii repară doar și oferă condițiile necesare „pentru prevenirea bolilor și prelungirea vieții", dar pentru ca o societate să atingă „starea sanitară colectivă", fiecare individ trebuie să participe activ la „apărarea" sănătății personale și colective[2]. Igiena fizică, detaliază autorul, este echivalentul trupesc al efectului moralei asupra sufletului[3]. Cosmetica devenea deci o practică spirituală pentru optimizarea fizică și morală a descendenților.

Această lucrare face parte dintr-o cercetare mai largă asupra conexiunilor discursive și practice dintre frumusețe și modă pe de o parte și politică și ideologie

[*] Cercetător independent pe studii de modă. Doctorat la University of the Arts London, London College of Fashion; e-mail: s.andrass@arts.ac.uk.

[1] Aurel Voina, *Îngrijirea tenului*, București, Edit. Cugetarea – Georgescu Delafras, 1938, p. 5.

[2] Idem, *Alimentația rațională în împrejurările actuale*, București, Edit. Gorjan, 1947, p. 5.

[3] *Ibidem*, p, 6.

„Anuarul Institutului de Istorie «G. Barițiu». Series Historica", tom LX, 2021, p. 393–402.

de cealaltă parte. Studiul de față pornește de la accepțiunea istoriei ca „subiectivitate *implicată*", după cum o descrie Paul Ricoeur, „corespunzătoare exact obiectivității care se așteaptă de la istorie". Având în vedere posibilele pericole ale subiectivității, acesta a propus să se mai facă un pas înainte, spre o „subiectivitate *gândită*", generată de „lectura și din meditația asupra operelor istoricului"[4]. Astfel obiectivitatea, sub toate aspectele sale, aparține istoriei, pe când subiectivitatea este a istoricului[5]. Acestei idei i se suprapune și noțiunea avansată de Paul Ricoeur, cea de „memorie manipulată"[6], posibila sursă a unei așa-zise „subiectivități rele"[7] care se îndepărtează de adevărul istoric în toate perspectivele sale. Din această cauză, lectura istoriei presupune o implicare activă în interpretarea textului, luând-se în considerare contextul original, posibilele elemente perturbatoare, folosindu-se perspectiva mai largă a prezentului. Acțiunea memoriei presupune două etape în funcție de tipul de analiză. Dacă memoria este cognitivă, atunci intervine recunoașterea, iar când analiza este pragmatică, se poate vorbi despre amintire; după cum a explicat Esteban Lythgoe[8], tranziția dintre cele două i-a permis lui Ricoeur să-și desfășoare cercetarea în cadrul „fenomenologiei ‚omului capabil'"[9]. Dacă se apelează la interpretarea lui Jean Baudrillard a ceea ce acesta numește „sistemul obiectelor", aplicată pe discurs ca obiect textual, atunci va trebui luat în considerare și discursul despre discurs[10]. În cazul spațiilor non-vestice, inclusiv al României, se mai poate observa și o discrepanță între discursul istoric oficial și „interpretările alternative ale canoanelor naționale"[11], ceea ce se poate extinde și la reinventarea identitară.

Această lucrare propune o lectură semiotică focalizată pe schimbarea retorică însumată de înlocuirea termenului de „cosmetologie" cu acela de „cosmiatrie". În această situație particulară, va deveni relevantă chiar lipsa discursului, în sensul în care Voina, pentru un motiv sau altul, a decis radierea completă a trecutului său legat de eugenie, astfel devalizându-și chiar și palmaresul profesional. În acest sens, conceptul de identitate fluidă, folosit în studiile de gen pentru a reformula

[4] Paul Ricoeur, *Istorie și adevăr*, traducere de Elisabeta Niculescu, București, Londra, Anastasia, CEU Press, [1955] 1996, p. 32.

[5] *Ibidem*, p. 36.

[6] Paul Ricoeur, *Memoria, istoria, uitarea*, traducere de Ilie Gyurcsik și Margareta Gyurcsik, Timișoara, Edit. Amarcord, [2000] 2001, p. 102.

[7] Paul Ricoeur, *Istorie și adevăr*, p. 32.

[8] Esteban Lythgoe, *Social Imagination, Abused Memory, and the Political Place of History in Memory, History, Forgetting*, „Études Ricoeuriennes / Ricoeur Studies", vol. 5, nr. 2, 23 decembrie 2014, p. 35–47, DOI 10.5195/ERRS.2014.249, p. 37.

[9] Paul Ricoeur, *Memoria, istoria, uitarea*, p. 43.

[10] Vezi Jean Baudrillard, *Sistemul obiectelor*, traducere de Horia Lazăr, Cluj, Edit. Echinox, [1968] 1996, p. 108.

[11] Marius Turda, *Politics, Religion, Gender, and Historiography: Eastern European Perspectives*, „Totalitarian Movements and Political Religions", vol. 9, nr. 1, 18 martie 2008, p. 129–136, DOI 10.1080/14690760701859618, p. 135.

imaginarul din perspectiva simbolisticii feministe[12], poate fi aplicat în contextul identității non-lineare, caracterizată de pluralitate motivată de considerente ideologice. Astfel memoria își dezvăluie legăturile complexe pe care le are cu politica, iar rescrierea sa, mai ales realizată în mod violent sau drastic, este de obicei rezultatul unui eveniment traumatic al colectivului, în special în urma unui război[13]. Retorica sa poate fi analizată dual folosind cele două războaie mondiale drept repere pentru opera realizată de *Docent Dr. Aurel Voina* de la nașterea sa în 1896, și cea mult mai săracă a *Dr. Aurel Voina* după 1948, până la moartea sa în 1964. Cele două personalități pot fi diferențiate și după implicarea activă socială și politică în timp de război, luându-se în considerare formarea profesională de după Primul Război Mondial.

Printre reprezentanții instituționali ai mișcării eugenice din România s-au numărat școala medico-socială din Cluj[14], condusă de medicul Iuliu Moldovan, președinte și al societății *ASTRA*[15], între 1933 și 1947[16]. Voina era secretarul *Astrei*[17] și colaborator permanent al revistei medico-sociale „Societatea de mâine". El a fost și bursier al Diviziei Internaționale de Sănătate a Fundației Rockefeller[18]. Stagiul său de cercetare sub forma unei anchete „cu ajutorul medicilor oficiali" s-a desfășurat pe parcursul anului 1926 în Statele Unite ale Americii. Cercetarea s-a încununat cu un volum intitulat *Prostituția si boalele venerice in Romania* tipărit în condiții de calitate superioară, la Tipografia Curții Regale F. Göbl și Fiii, cu diagrame realizate de I. Stoicescu[19]. Toate acestea se înscriau în concepția sa generală despre igienă și eugenie ca „două surse ale naționalismului regenerativ și progresului științific"[20].

---

[12] Peter Brooker, *A Glossary of Cultural Theory*, ediția a II-a, Londra, Arnold, [2002] 2003, p. 138–139.

[13] Jan-Werner Müller, *Introduction: the Power of Memory, the Memory of Power and the Power Over Memory*, în vol. *Memory and Power in Post-war Europe: Studies in the Presence of the Past*, Jan-Werner Müller (ed.), Cambridge și New York, Cambridge University Press, 2002, p. 1–35, p. 2.

[14] Gheorghe Banu, *Medicina socială ca știință. Eugenia - Demografia*, vol. *Tratat de medicină socială*, Casa școalelor, București, 1944, p. 62.

[15] Asociaţia Transilvană pentru Literatura Română şi Cultura Poporului Român.

[16] „Repere cronologice", *Asociaţia Transilvană pentru Literatura Română şi Cultura Poporului Român*, http://www.asociatiunea-astra.ro/site/repere.php, 13 septembrie 2016, data accesării 7 februarie 2018.

[17] Marius Turda, *The History of East-central European Eugenics, 1900–1945: Sources and Commentarie*s, Londra și New York, Bloomsbury Academic, 2015, p. 276.

[18] Fundația Rockefeller, „Voina, Dr. Aurel (Romania) – IHD", https:// dimes.rockarch.org/ objects/EUR4dEQw644DMTM2PEb62x?category= &limit= 40&query =voina, 2021, data accesării 7 mai 2021.

[19] Aurel Voina, *Prostituția si boalele venerice in Romania*, București, Tipografia Curții Regale F. Göbl și Fii, 1930, p. IV.

[20] Marius Turda, *Controlling the National Body: Ideas of Racial Purification in Romania, 1918–1944*, în vol. *Health, Hygiene and Eugenics in Southeastern Europe to 1945*, Marius Turda, Christian Promitzer, Sevasti Trubeta (ed.), NED-ediție nouă, Budapesta și New York, Central European University Press, 2011, p. 325–350, p. 329.

Frumusețea eugenică

În a treia ediție a manualului său de igienă pentru clasa a VIII-a din 1941, aprobat de Ministerul Culturii și Cultelor, Voina și-a clarificat perspectiva în legătură cu eugenia populației. După acesta, sănătatea fizică, intelectuală și morală a cetățeanului era ‚trinitatea' ce determina viitorul națiunii. Sănătatea națiunii, a continuat Voina, se păstra atât prin metode igienice pentru prevenire și accesibile tuturor, cât și prin cele medicale pentru corectare și realizate doar de cei calificați. Era de datoria fiecărui individ să trăiască o viață igienică[21], iar „cetățeanul luminat" și „românul adevărat" trebuia să înțeleagă că nu poate supraviețui decât în colectivitate. Etica juca un rol esențial în aspectul fizic datorită „caracterului său umanitar" adăugat valorii sale de morală și igienă înaltă[22]. Maria Bucur a subliniat accentul pe o „perspectivă inter-generațională" a acestui manual sărac în „metode curative". De altfel, „inserarea eugeniei în predarea biologiei la clasele primare" era o practică des întâlnită a eugeniștilor de pretutindeni[23].

După cum detaliase Voina și în *Igiena tenului,* instinctul de conservare este acela care îi determină pe indivizi să creeze relații de lungă durată cu o persoană de sex opus, chiar dacă nu întotdeauna finalizate prin căsătorie. Mai mult, decizia căsătoriei s-ar lua din considerente așa-zis inferioare, de cele mai multe ori economice, nefiind motivată de căutarea perfecțiunii mentale, fizice și morale. Totuși, trăsăturile fizice ar fi motive importante pentru căsătorie, astfel explicându-și biologic și social de ce femeile se străduiesc să-și păstreze frumusețea cât mai mult timp posibil, eliminând orice ar deranja acest efort, chiar și inteligența[24]. În versiunea mult mai politică a teoriei sale enunțată în *Manualul de igienă* sus-menționat, pentru crearea acestui „român adevărat luminat", Voina s-a declarat fără echivoc susținător al ideii de construire a unei națiuni axate pe fii, adică pe membrii activi ai societății de sex masculin, contrastând cu pasivitatea și sacrificiul femeilor ideale în acest context. Acești fii ar fi sănătoși moral și intelectual[25], iar sistemul tehnocratic de guvernare ar fi sub oblăduirea celor care înțeleg biologia ereditară și implementarea sa corectă[26].

Datorită împletirii de multe ori voite a elementelor de igienă socială, sănătate și politică, discursul eugenic din România interbelică a devenit atât de ambiguu încât lăsa loc unor eventuale calibrări viitoare. Eugeniști precum Voina insistau deja pe ideea că sănătatea mintală și trupească se puteau obține doar prin atingerea perfecțiunii ereditare. După cum a explicat în introducerea volumului *Îngrijirea*

[21] Aurel Voina, *Igiena pentru clasa VIII secundară de băieți și fete*, ediția a III-a, București, Edit. Cugetarea – Georgescu Delafras, 1941, p. 3 [infra: *Igiena pentru clasa VIII …*].

[22] *Ibidem*, p. 4.

[23] Maria Bucur, *Eugenie și modernizare în România interbelică*, Iași, Edit. Politom, 2005, p. 241–242.

[24] Aurel Voina, *Îngrijirea tenului*, p. 7–8.

[25] Aurel Voina, *Igiena pentru clasa VIII …*, p. 3.

[26] Maria Bucur, *op.cit.*, p. 296–297.

tenului, grija idealului eugenic era pentru viitor, nu pentru prezent. Pe lângă scurta introducere, volumul oferă o conceptualizare a frumuseții și legătura ei cu viața ca „luptă permanentă" de supraviețuire și perpetuare a speciei. Folosind perspectiva eredității, Voina sublinia faptul că atât calitățile cât și defectele „trupești sau intelectuale și morale" determinau, în termeni darwiniști, selectarea unui „tovarăș de sex opus" apt pentru a oferi „garanții suficiente că urmașii vor fi sănătoși, inteligenți și frumoși"[27].

Soluția propusă era implementarea unor schimbări subtile, dar susținute în prezent, care să păstreze o imagine clară asupra tuturor consecințelor posibile. Astfel, această purificare eugenică din prezent ar duce cu siguranță la o generație viitoare sănătoasă, superioară din punct de vedere fizic, intelectual și moral[28]. Din perspectiva sa, viața se definea evoluționist prin supraviețuirea celor adaptați, mai ales din punct de vedere fizic. Scopul supraviețuitorului ar fi să atingă o stare de perfectă sănătate trupească, asigurându-se că generațiile viitoare vor putea atinge cea mai înaltă stare de perfecțiune posibilă științific. Componentele corpului sănătos, a explicat Voina, puteau fi dobândite sau genetice, iar dacă se identificau în istoria genetică trăsături definite drept defecte, individul putea și trebuia să le corecteze pe parcursul vieții sale[29].

Voina a publicat și în 1959 un volum pe tema frumuseții, ce cuprindea de această dată atât îngrijirea părului, cât și cosmetica. Introducerea debuta cu o axiomă a poetului latin Publius Syrus, tradusă de autor drept „fața frumoasă este o recomandație tăcută", ceea ce poate fi și un rezumat al metodologiei folosite în toate textele sale despre frumusețe. Astfel, „în unele împrejurări" frumusețea putea avea „o oarecare importanță", dar și în proporții impresionante, aceasta nu substituia calități „din care decurg realizări folositoare și constructive pentru individ și colectivitate". După părerea sa, o femeie putea fi numită frumoasă chiar dacă însușirile sale nu erau desăvârșite printr-o cultivare corectă a însușirilor „cu care este înzestrată prin îngrijiri raționale". La polul opus se afla femeia frumoasă fizic, „dar prea sigură de sine și nepăsătoare față de cerințele igienice și cosmetice", al cărei aspect fizic plăcut „se stinge devreme". Grija față de frumusețe era datoria „elementară, plină de sobrietate" a fiecărui individ, de a evita „să pornească de la preocupări ușuratice", cum ar fi „găteala superficială". Metoda de obținere a frumuseții „reale" era dobândirea și menținerea unui aspect armonios prin îngrijirea corectă a „feței, a părului și a întregului corp călit prin cumpătare și viață activă". De asemenea, pentru autor, era de datoria oricărei tinere care se pregătea pentru căsătorie „să se prezinte îngrijită în fața viitorului soț", valabilă apoi pentru ambii soți „ca un stimulent reciproc, de importanță în armonia conjugală". Tinerele femei căsătorite, continua acesta, aveau obligația să păstreze o „cochetărie discretă", adică „înclinarea reținută de a plăcea" lipsită de agresivitate

[27] Aurel Voina, *Îngrijirea tenului*, p. 7.
[28] *Ibidem*, p. 34.
[29] *Ibidem*, p. 7.

sau de „atitudinea oarecum căutată” de a fi plăcute cu orice preț[30]. Autorul a menționat femeile pentru care „instinctul de cochetărie” era atât de înrădăcinat, încât rămânea activ chiar în condiții disciplinare, „în închisoare sau în azilele de alienați”[31]. Dar îngrijirea „rațională” a tenului și părului rămânea și după douăzeci de ani o „necesitate imperioasă pentru orice femeie” de orice vârstă, mai ales pentru cele aflate în câmpul muncii[32]. Încă din 1936, Voina propunea înființarea unor așa-numite „oficii eugenice” care să se ocupe de „igiena rasială aplicată” a cuplurilor înainte și după căsătorie[33], folosind practici creștine adaptate eugeniei în sensul de „religie psihofizică”, noua instituție spirituală „etică de înaltă valoare altruistă și umanitară”[34]. Acest tip de limbaj se poate asocia și ideii de „fascism cleric”[35] până la momentul în care se are în vedere înlocuirea religiei dominante, nu prezentarea coabitării dintre ea și Stat.

Tranziția conceptuală

Voina a definit frumusețea drept „motorul principal al vieții”, cultivat „după criterii științifice”, în timp ce ‚cosmetologia’ reprezenta știința frumuseții. Cele trei mari capitole ale cosmetologiei au reprezentat trei volume dintr-o serie publicată la Editura Cugetarea – Georgescu Delafras, cuprinzând *Îngrijirea tenului, Igiena și estetica părului* și *Siluetă și frumusețe*. După cum le-a prezentat în *Îngrijirea tenului*, aceste lucrări analizau „treptat și în detaliu, sub aspectul lor igienic și estetic” zonele anatomice relevante cosmetologiei alături de „îndrumări scrise pe înțelesul tuturor”[36]. Cosmetologia era o știință a înfrumusețării organizate „rațional și sistematic”, ieșind astfel din sfera „medicinii băbești”. Etimologic, termenul provine de la grecescul *kosmeo* definit ca „a împodobi”, pe când *kosmesis* însemna, în concepția sa, „podoabă”, și se afla la originea termenului de cosmetic, definit de autor ca „substanță chimică utilizată în tehnica machiajului”. Dincolo de aspectele de senzualitate detaliate de autor ca motiv principal al înfrumusețării mai ales pentru femei, autorul a considerat cristalizarea cosmeticii „în cadrul științific al medicinii” pentru a opri „empirismul profesioniștilor de ocazie” periculoși tocmai pentru că nu aveau „pregătirea necesară îngrijirii acestui organ important”[37]. Cosmetologia era deci știința care repara trecutul cosmeticii marcat de „o confuzie

[30] Aurel Voina, *Îngrijirea tenului și a părului*, București, Edit. Medicală, 1959, p. 5–6.
[31] Aurel Voina, *Îngrijirea tenului*, p. 25.
[32] Aurel Voina, *Îngrijirea tenului și a părului*, p. 10.
[33] Aurel Voina, *Oficiul eugenic*, „Buletin eugenic și biopolitic”, an VII, nr. 8–9–10, august–septembrie–octombrie 1936, p. 255–256, 255–264.
[34] *Ibidem*, p. 258.
[35] Matthew Feldman, Marius Turda, *„Clerical Fascism” in Interwar Europe: An Introduction*, „Totalitarian Movements and Political Religions”, vol. 8, nr. 2, 18 mai 2007, p. 205–212. DOI 10.1080/14690760701321098.
[36] Aurel Voina, *Îngrijirea tenului*, p. 5–6.
[37] *Ibidem*, p. 31–32.

penibilă și nenumărate erezii păgubitoare", fiind el însuși nedumerit de motivul pentru care femeile erau exigente în materie de modă, dar nu și de produsele cosmetice. Deși prezentată drept știință, cosmetologia era eminamente spirituală. Perfecționarea fizicului se realiza „ținând seama de faptul că ființa omenească nu este alcătuită numai din materia plastică susceptibilă de perfecționare", ci este însuflețită de spirit, sursa personalității. Astfel, într-un paragraf tipărit cursiv, Voina evidențiа caracterul cosmetologiei de înfrumusețare „plastică sub egida spiritualizării", permițând ca „spiritul particular al sexului să se poată degaja mai liber din frumusețea perfecționată a materiei". Astfel, explica autorul, se lămurea legătura strânsă dintre eugenie, cu tendința „să perfecționeze omul de mâine din punct de vedere fizic, intelectual și moral", și cosmetologie, al cărei scop era „să perfecționeze fizicul omului de azi". Cosmetologia era deci un instrument practic de corectare și prevenire a defectelor fizice din prezent pentru a „îndruma tehnica înfrumusețării pe drumuri luminate de concepții strict științifice" în „dezvoltarea omului de mâine, crescut în religia propovăduită de eugenie"[38].

Fiind un studiu introductiv relevant și pentru volumele următoare din serie, *Îngrijirea tenului* se ocupă și de aspecte generale ale frumuseții. Primul capitol este dedicat frumuseții ca mod de viață în natură, la societățile „oamenilor primitivi", în sfera privată și profesională, apoi urmărește aspectele sale științifice și relația cu eugenia, încheind cu definirea cosmetologiei. Al doilea capitol oferă o istorie a îngrijirii frumuseții din timpurile biblice până în vremea sa și un subcapitol dedicat istoriei frumuseții feminine. Următoarele capitole oferă date practice anatomice, tipurile de ten, mijloacele folosite în îngrijirea tenului, culminând cu un capitol intitulat *Suflet și frumusețe* în asociere cu ideea de „sex-appeal" și cu procesul de îmbătrânire[39].

Îngrijirea tenului și a părului din 1959 oferă o schimbare semnificativă de limbaj și structură conceptuală, o dovadă indirectă a supraviețuirii profesionale după 1948. Structura volumului păstrează forma din volumele sale anterioare. Acesta tratează impactul bolilor asupra tenului, sănătatea din punct de vedere endocrinologic și ginecologic, aspecte anatomice relevante, tipurile de ten, efectele îmbătrânirii și tratarea acestora, igiena corporală și a tenului, prepararea și aplicarea produselor cosmetice și a măștilor, machiajul, o listă de așa-numite „accidente și superstiții cosmetice" și un capitol despre îngrijirea, aranjarea și colorarea părului[40]. Această transbordare terminologică ar putea fi atribuită ideii lui Ricoeur de abuz al „memoriei manipulate" de către „deținătorii puterii"[41]. Deși acest caz face trimitere la auto-cenzură, la un „abuz de uitare", în cadrul unei analize ce conectează memoria și identitatea colectivă și personală, observând atât fragilitatea memoriei, cât și a identității. Abuzul de uitare întâlnit în textul din 1959 se produce în contextul fragilității identitare cauzate de „confruntarea cu celălalt,

[38] *Ibidem*, p. 33–35.
[39] *Ibidem*, p. 265–268.
[40] Aurel Voina, *Îngrijirea tenului și a părului*, p. 167–168.
[41] Paul Ricoeur, *Memoria, istoria, uitarea*, p. 102.

resimțită ca o amenințare", mai ales în contextul ideologiei, aici ciocnirea dintre identitatea scriitorului și cea a Statului, la frontiera dintre „revendicarea identității și, respectiv, expresiile publice ale memoriei"[42].

Deși informațiile și sfaturile practice pot fi considerate evoluții firești ale scrierilor sale anterioare, diferența de discurs din introducere este frapantă. Dispare orice mențiune a termenului de ‚eugenie', dar se păstrează structura conceptuală o reformulată într-un limbaj potrivit României comuniste. De asemenea, în prezentarea istoriei cosmeticii din România în special, autorul a preluat aversiunea față de trecut din discursul contemporan, blamând „starea confuză din trecut" și lipsa de preocupare pentru perfecțiunea fizică din medicină, înregistrată, „până de curând". De aici s-ar putea concluziona că autorul și-a invalidat propriile eforturi din perioada interbelică, cel puțin la nivel retoric. După cum a afirmat chiar Voina, medicina și cosmetica din România interbelică nu ajunseseră la rafinamentul tehnic necesar pentru știința denumită de acesta ‚cosmiatrie', definită ca „perfecționarea frumuseții fizice în spirit medical și biologic", ocupându-se printre altele de „*educația sanitară cosmetică* a maselor populare"[43]. Totuși, într-un articol publicat în Italia, dar scris în franceză, în 1971 de E.I. Bologa, Voina era creditat ca fondator al „conceptului cosmetologic și cosmiatric de medicină estetică"[44]. De asemenea, acesta publicase o lucrare în revista *La Presse médicale* din Paris ce explica etimologic și terminologic cosmetica, cosmetologia și cosmiatria[45].

De această dată, definea termenul grecesc *kosmeo* ca acțiunea de „a perfecționa în înțeles biologic". Sufixul de „-iatrie" sugera apartenența la medicină, iar ca știință, cosmiatria „ne obligă la o ținută medicală, ferită de dibuiri și influențe empirice"[46]. Această redenumire poate fi interpretată ca o încercare de neutralizare a istoriei, prin radierea trecutului său profesional și prin rescrierea conceptelor definite de acesta ca ideolog al eugeniei. Schimbarea subtilă, dar esențială de sufix, de la cosmetologie, cu o etimologie ce duce la ideea de *logos* ca simbol al inteligenței, intelectualității și elitelor, la cosmiatrie ca știință populară. Poate de asemenea motiva și rescrierea identitară de la intelectualul *Docent Dr. Aurel Voina*, la *Dr. Aurel Voina*, tehnician și medic. Prin aceste schimbări aparent insignifiante, s-a șters aspectul spiritual al cosmetologiei, în favoarea cosmiatriei, mult mai potrivită idealurilor materialismului dialectic. Toate acestea pot fi atribuite și istoriei sale personale, ca membru activ al Gărzii de Fier din 1940, ocupând și o poziție oficială în „guvernul de coaliție Antonescu-legionari"[47], parte a unui grup

[42] *Ibidem*, p. 103–104.

[43] Aurel Voina, *Îngrijirea tenului și a părului*, p. 11.

[44] E.I. Bologa, *Rumanian Dermatologist Aurel Voina, Founder of the Cosmetologic and Cosmiatric Concept of the Esthetic Medicine*, „Giornale italiano di dermatologia. Minerva dermatologica", vol. 46, nr. 3, martie 1971, p. 118–120.

[45] Aurel Voina, *Cosmétique, cosmétologie, cosmiatrie; considérations étymologiques et terminologiques*, „La Presse médicale", vol. 66, nr. 11, 8 februarie 1958, Paris, p. 233.

[46] Aurel Voina, *Îngrijirea tenului și a părului*, p. 11.

[47] Maria Bucur, *op.cit.*, p. 74.

de eugeniști care au acceptat o asemenea colaborare[48]. A fost și co-autor al unei legi din 1939, din timpul guvernării Armand Călinescu, prin care se reglementau responsabilitățile celor ce ofereau servicii și tratamente de înfrumusețare[49] valabilă până în 1978[50], iar aceasta din urmă a fost abrogată în 2006[51]. Deși mai puțin prezent în enciclopedii și istorii relevante decât alți eugeniști care au supraviețuit aproape intacți în noul regim, influența sa științifică rămâne prezentă. Un exemplu ar fi de frumusețe și sănătate *Apiestetic,* inaugurat în 2014 de Adriana Popovici, Neli Pfeiffer si Ioana Angelescu, pornind de la ideile cosmetologiei lui Voina[52].

Baza cosmetologiei era dermatologia. Chiar dacă toate specializările medicale ar avea o anmită legătură cu estetica, pentru Aurel Voina din 1959, dermatologia era știința cu „sarcini deosebit de importante", chiar și limitate doar la tratarea bolilor de piele. Autorul a lăudat faptul că „îngrijirea frumuseții fizice a luat un mare avânt", „în ultimul timp", prin factori definiți de acesta ca „renașterea și intensificarea vieții sportive", „afirmarea concepțiilor preventive în medicina științifică" și apariția femeii „muncitoare", un produs al înlăturării inegalității de gen care fusese „întreținută de interesele burgheziei" [53]. Datoria „elementară" a femeii muncitoare era păstrarea unei imagini „sobre, discrete și raționale" din punct de vedere cosmetic. Astfel „avântul culturii fizice" sus-menționat din introducerea *Îngrijirii tenului* din 1938, alături de „progresele uimitoare ale medicinii"[54] sub auspiciile eugeniei și-au pierdut valabilitatea, iar „omul de mâine" interbelic fusese uitat pentru „omul nou". Pentru Voina, România de la finele anilor '50 se bucura de „toate premisele pentru a pune pe baze științifice îngrijirile cosmetice și a suprima superstițiile și practicile dăunătoare". Eludând discursul său similar din perioada interbelică, Voina lăuda importanța acordată culturii fizice și sportului, iar în cazul medicinei, „orientarea ei către profilaxia bolilor", cu o atenție deosebită față de igienă și activități „de educație sanitară a maselor de oameni ai muncii". În plus, datorită bazei științifice a cosmeticii, se puteau crea produse de calitate[55].

Astfel, această tranziție terminologică de la „cosmetologie" la „cosmiatrie" ilustrează un proces mult mai complex de manipulare a memoriei și identității

[48] *Ibidem*, p. 282–283.

[49] Carol al II-lea al României, *Decrete regale. Ministerul Sănătății și Asistenței Sociale*, „Monitorul Oficial al Regatului României", an CVII, nr. 130, 9 iunie 1939, p. 2.

[50] *Legea nr. 508/1939 privind practica de cosmetician*, „Indaco Lege5 Online", https://lege5.ro/Gratuit/g42dqmbw/legea-nr-508-1939-privind-practica-de-cosmetician, 5 mai 2021, accesat: 9 mai 2021.

[51] *Legea nr. 3/1978 privind asigurarea sanatatii populatiei*, „Indaco Lege5 Online", https://lege5 .ro/Gratuit/he3dkmjs/legea-nr-3-1978-privind-asigurarea-sanatatii-populatiei, 5 mai 2021, accesat: 9 mai 2021.

[52] Redacția Wall-Street, *Ai auzit de cosmetologie ? Prima astfel de școală își începe cursurile pe 15 februarie*, Wall-Street.ro, https://www.wall-street.ro/articol/Careers/160307/ai-auzit-de-cosmetologie-prima-astfel-de-scoala-isi-incepe-cursurile-pe-15-februarie.html, 21 ianuarie 2014, data accesării 9 mai 2021.

[53] Aurel Voina, *Îngrijirea tenului și a părului*, p. 9–10.

[54] Aurel Voina, *Îngrijirea tenului*, p. 5.

[55] Aurel Voina, *Îngrijirea tenului și a părului*, p. 11.

personale sau profesionale care implică și o radiere a trecutului „nepotrivit”. Deși discursul tehnic și sfaturile practice de îngrijire și înfrumusețare au rămas în mare parte neschimbate, încadrarea teoretică și mai ales ideologică a suferit modificări esențiale. De asemenea, și tipul de femeie vizată de acest tip de manuale a trecut prin intervenții cosmetice importante, de la doamna elegantă și intelectuală probabil de clasă mijlocie din perioada interbelică, la femeia muncitoare, cu nevoi eminamente materiale. Totuși, scopul principal era înfrumusețarea pentru a se face plăcute, amândouă, ridicând pe cât posibil potențialul de perpetuare a speciei. În mod similar, cosmetologia cerea o perfecțiune fizică și spirituală în legătura sa strânsă cu igiena și eugenia. Pe de altă parte, cosmiatria rămânea doar la partea medicală și palpabilă a procesului cosmetic. Ideologizarea unor manuale de igienă pentru elevi sau cosmetică și frumusețe pentru femei este de asemenea un simptom al implicării politicului în viața practică. Efectul acestor eforturi dincolo de acțiunile legislative și coercitive, totuși, este mult mai greu de cuantificat, având în vedere subiectivitatea cititorilor și incidențele situațiilor în care cititoarele treceau peste introducerile ideologice, direct la informațiile și rețetele căutate. Astfel, Voina rămâne un personaj complex, un medic apreciat, dar bântuit de memoria și istoria anterioare anului 1948.